

MASARYKOVA UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ZÁKLADY MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY

Přednáška z předmětu
Společenskovední základ

Přednášející: **doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.**

Diskuse na úvod

Není multikulturní výchova sama o sobě kontroverzní a nejde proti proudu?

- po tisíciletí se národy izolovaly od ostatních a najednou je tu vědecká disciplína, která se snaží naučit lidi žít spolu, brát ohledy na ostatní kultury, nebýt se cizího,...
- možná proto je tak těžké probudit v lidech „multikulturního ducha“, naučit je se nebát jiného,...
- příkladem české prostředí a vedení k vlastenectví

Spisovatelé v MF DNES

Špatně mě vychovali aneb O vlastenectví a vlastizradě

Hubert Vondruška

...mátné brát příklad z předků, kteří pro svou vlast umřeli, bojovat a nepříteli a porazit se přetáhnou, neboť čím odhodlanější je můj domov. V různých dobách, kdy jsem měl svůj povinnost, chvilky byly pro národu ať už fyzicky vydatnější, než předkové chováli pesně v arckých lidu a tím k vltě emi a dokladu vyhovet spst zrazovce svobodu. Dokázali to v roce 1918, 1945, nebo jako v roce 1989.

...co jsem mluvil a v co věřil, je prý dnes špatné. Zkrátka historicky je dnes vlastenectví. Osvědčil se, že table zemi nepříteli nám. Čechem, ale patří všem, včetně mne. Dívám se, že v mne snadno vznikne me rudočovout my, ale za nás myslí OSN, NATO, Evropská unie, lidskoprávní organizace a mezinárodní společnosti. Dívám se, že národy, které dobře hospodářly a žijí si díky naší generaci předků dobře, mají své hodnoty a cennosti. Tím, kteří hospodářly špatně.

...Vlastenectví, jsem považoval historicky a spisovatelé, ale přitom se, nemám v žádných dějích analogickou situaci, aby se mohly národy dítrověně nádu podobu bohatství, pokud nepočítám chláptácké a komunistické egoisty. Ty ale nikdy netroufily dítrově a vítězky slovně nepřevzít katestrovu. Možná a nás patří pravdě a rudočovout v obou světových válkách 20. století, když bojovali za svobodu, bojovali proti, aby jejich rodiny mohly žít ve svobodě předků Čechů. Dnes se divím, že není špatně bránit vlast, je lepší se sebrat a odjet.

...To samozřejmě neznamá, že nechci pomoci potřebným. Už mi, že mám být velkým, každý a každý, pokud někdo a pomoc potřebná a já mu mohu pomoci, mám to rozhodně udělat. A dítrově to. Děti je vltě, pokud odem tme, kdy pomoci potřebuje, a j j nerovnože sítu a sechrát, ať má mlté mlté dít. A samozřejmě si tme bykřezat, ale také sítce. Nežer pomalší všem a vítězky jsem si myslil, že je nádu nádu nádu, ktem chci jvnatit. A pokud nádu z jakéhokoli dítrově pomoci nechci, smrtičím to. Je to mte nezastavitelné.

...Od středověku do třetího armá přicházející cítili a usazovali se tu. Existovali jen tři podmínky - přimout naši vltu, čít zltěny čítěné brát a počítě se žít. Česká kate kate bylo pohořelost: zemi a tme, kdo čítí sítu žít v mltu, byl vltu a otevřeme nádu. Nádu nádu, ktem by brát bocký jme jen nádu, který vítězky čítoví rozumě, a pokud mltu sprevě brát. A brát.

...Starbu po novém knoškém nenašli. Mohou mte spít, že jsem smrtičím j j mltu co nádu, ale je nádu Čechem a vltu smrtičím. Bude dít mlívat table zem, bude psát kate y nádu dítrově a brát čítě. Je nádu předy za to, že table zem čítoví proti nepříteli, že j brát vltu obranu nádu, že v rozložené krajiny se vltu brát vltovovali zemi moderní a střední evropě.

...Očímž vlastizrada a brát se dít čítovut tak, abych se mltu v budoucu podobu do vltu vltu čítoví a vltovím.

Hledání podoby multikulturní výchovy

- v kontextu naší společnosti
- v kontextu Evropy
- v kontextu globálního měřítka

Multikulturní = přítomnost různých etnických menšin

- oblast **praxe, edukační a osvětové činnosti** – sbližování a spolupráce mezi etniky, národy, kulturami, rasami, různými skupinami, atd.
- **oblast infrastruktury** – organizační a informační základna pro teorii, výzkum a realizaci
- **oblast výzkumu** – multikulturní realita (užitečnost pro teorii a pro praxi)
- **oblast vědecké teorie**, která se utváří napříč vědami

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

- příprava na sociální, politickou a ekonomickou realitu prostřednictvím vzdělávacích programů
- **vede ke způsobilosti lidí chápat a respektovat jiné kultury** (migranti, příslušníci jiných národů, aj.)
- teorie v 50. a 60. letech – USA, vyhrácené rasové a etnické problémy, západní Evropa, migrace
- MV ve školách a v mimoškolní a volnočasové sféře (v současnosti u nás...)
- **bojuje proti xenofobii a rasismu**

XENOFOBIE

- projev chování, který **spočívá v nedůvěře, odporu a nepřátelství ke všemu cizímu**
- forma strachu ze všeho neznámého, **především z cizinců** a všeho cizího (tedy z projevů odlišných kultur, zemí, náboženství, apod.), resp. všeho, co přichází z ciziny, případně co je (co pochází) mimo vlastní sociální útvar (skupinu, podnik, kmen, národ, stát apod.)
- tento strach může přejít až v **nenávist**
- xenofobní chování je **založeno na rasových, etnických, kulturních a náboženských předsudcích**

RASISMUS

- **teorie a ideologie hierarchizující sociální skupiny podle rasového klíče**
- Jako politická ideologie **se snaží legitimizovat společenské nerovnosti** na základě biologických (rasových) rozdílů mezi lidmi
- v širokém slova smyslu je názor, že z představy, podle níž je lidstvo rozděleno na biologicky odlišné „rasy“, lze vyvodit politické či sociální důsledky a rozdíly
- tato teorie tvrdí, že odlišný vývoj různých lidských ras a etnik, podmíněný geografickou diverzitou, determinuje schopnosti a vlastnosti jejich jednotlivých příslušníků.
- v praxi pak tento názor v řadě případů vedl (či stále ještě vede) k rasové segregaci, veřejnoprávní nebo soukromoprávní diskriminaci, a ve výjimečných případech i k pokusům o vyvraždění nepřátelských skupin

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Definice:

- **MV je příprava na sociální, politickou a ekonomickou realitu, kterou žáci prožívají v kulturně odlišných stycích s lidmi**
- MV má filozoficko-politický základ, filozoficky vychází z **multikulturalismu**, který je vymezován jako „**ideál harmonické koexistence odlišných kulturních a etnických skupin v pluralitní společnosti**“

Společenský cíl

- úsilí o **vytvoření pluralitní společnosti zahrnující množství sociokulturních skupin**
- soužití je založeno na pojmech
 - **respekt**
 - **tolerance**
 - **interkulturní výchova**
- tolerance a schopnost vzájemného porozumění
- důležitost mateřského jazyka

Modely soužití

- **asimilace** – proces, kdy minoritní skupina postupně přejímá zvyky a postoje majoritní společnosti
- **model „tavícího kotle“** – přijetí společných hodnot při zachování původních tradic a zvyků
- **kulturní pluralismus** – hledá na jedné straně podmínky a meze jejich pokojného soužití, zkoumá ale také nečekané výhody či přednosti takové kulturní rozmanitosti
- **multikulturnismus** – zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou a zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát
- **integrace** → **inkluze** (současnost)

MIGRACE

- jde o **stěhování členů skupiny z jedné populace do druhé**
- staré jako lidstvo samo (stěhování národů 4. – 7. století)
- 1 imigrace x 2 emigrace x 3 reemigrace
- Důvody **politické, ekonomické, náboženské** (válka)

Migrant (definice OSN) – **člověk, který opustí zemi svého původu, překročí hranici a v nové zemi zůstává min. 1 rok** (překročení hranice)

Vybrané údaje

- 216 mil. migrantů – 3,6% ze světové populace
- top destinace: USA, Rusko, Německo
- populace některých států je tvořena z velké části migranty (Austrálie 25 %, Kanada 22 %, USA 14%, Německo 13 %, Francie 10 %, UK 11 %, Španělsko 15 %, 1/3 migrační komunity v rozvinutých zemích)
- uprchlíci – 16,3 mil. (do r. 2015)

NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR

- **národ**: je osobitě a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území
- **národnost**: příslušnost jednotlivce k určitému etniku nebo národu
- **státní občanství**: zákon o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, č. 40/1993 Sb.

Národnostní menšina

- jde o osoby, které **trvale žijí na území ČR a jsou jejími občany**
- **sdílejí etnické, kulturní a jazykové znaky, odlišné od většiny obyvatel státu**
- projevují společné přání být považováni za národnostní menšinu v zájmu uchování a rozvíjení vlastní identity, kulturních tradic a mateřského jazyka
- mají dlouhodobý, pevný a trvalý vztah ke společenství žijícímu

Národnostní menšiny v ČR: Bulhaři, Chorvati, Maďaři, Němci, Poláci, Romové, Rusíni, Rusové, Rekové, Slováci, Srbové, Ukrajinci, dále Vietnamci, Mongolové, Číňani...

Práva národnostních menšin

- právo na svobodnou volbu národnostní menšiny
- právo na sdružování
- právo účasti na řešení záležitostí týkajících se národnostní menšiny
- právo na užívání jména příjmení v jazyce národnostní menšiny
- právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy
- právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních
- právo na vzdělání v jazyce národnostní menšiny
- právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin
- právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny

ROMOVÉ V ČR

- v Evropě panovala představa o egyptském původu, podle srovnání dialektu pravděpodobně původ v Indii (3.-9. století)
- české území 13. – 14. století Staré letopisy české (1416)
- kovářství, hudba, věštecké, lidové léčitelství, handlířství, ... tradiční romská řemesla
- pronásledování pro potulku – usídlení však nebylo místně akceptováno
- II. světová válka, protektorát, 90 % Romů obětí holocaustu (sběrné a koncentrační tábory)
- asimilační snahy – Romové objektem státní politiky, nemožnost rozhodování o vlastním osudu, kdy na jednu stranu jisté sociální jistoty, pracovní příležitosti, ...
- ... na druhou stranu násilné zprětrhání rodinných vazeb a tradičních hodnot

Statistika

- SL 2001 – 374 Romů v Brně
- SLDB 2011 – 166 Romů/ 305 JmK
- kvalifikované odhady 15 – 17 tisíc Romů
- nesourodé romské komunity

Problémové oblasti

- **bydlení**
- **nízká vzdělanostní úroveň**
- **nezaměstnanost** (závislost na sociálních dávkách)
- **sociální patologie** jako důsledek permanentní chudoby a neschopnosti přijmout normy majority

Bydlení

- obecná nespokojenost a extrémně nevhodné podmínky (byty, přeplněné, vlhké, plesnivé, neadekvátní nájemné,...)
- lokality hustě obydlené Romy, neudržované byty i okolí domů, nepodnětné prostředí
- v rizik. oblastech herny, zastavárny, bazary,...
- vytěšňovací mechanismy – restituce a privatizace bytového fondu
- systém přidělování obecních bytů – diskvalifikující kritéria a diferencované klíče, neprůhlednost hospodaření
- finanční nedostupnost na trhu s byty, předražené nájem

Vzdělávání

- 4 ZŠ s většinovým zastoupením romských žáků (segregované vzdělávání);
- Brno: 19 romských asistentů pedagoga, z toho 3 v MŠ, 3 přípravné nulté ročníky;
- zlepšení situace v oblasti SŠ (podpůrné programy);
- spádovost škol podle bydliště;
- pokřivené přirozené prostředí;
- romské děti do zvláštních škol – dřívější praxe;
- nízká motivace ke vzdělávání;
- výchova dětí v romských rodinách;
- nízké sebevědomí Romů.

Nezaměstnanost

- nedostatečná kvalifikace
- zánik nekvalifikovaných pracovních míst – modernizace výroby i služeb
- konkurence levné pracovní síly z řad cizinců
- demotivující nastavení sociálního systému
- absence pracovních návyků

Sociálně patologické chování

- závislosti
- zvýšená kriminalita páchaná romskou populací
- zvýšená kriminalita páchaná na romské populaci
- prostituce

Co situaci zhoršuje

- nízká informovanost veřejnosti i úřadů
- Romství jako stigma
- romský problém nemá legitimitu
- striktní dodržování romských tradic
- striktní nedodržování romských tradic
- rovnoprávné postavení mužů a žen v romské rodině
- etnobyznys
- nevhodné aplikované vyrovnávací akce a nedomyšlená pozitivní diskriminace
